

Délvidéki magyar évszázadok – Belvedere-tábor, 2005

avagy a Párizs–Zakar Rally

„Jubiláltunk”, hiszen most ötödik alkalommal került megrendezésre a Belvedere Meridionale szokásos nyári történeztábor. Rendhagyó módon ezúttal a jelenlegi határainkon kívüli helyszínre esett a választás. A tábor résztvevőinek többsége már tavasszal kellemes benyomásokkal tért haza a „szokásos” harmadéves történelmi kirándulás során megismert délvidéki Magyarkanizsáról, mely otthont adott a rendezvénynek. Nem csak ezen emlékek, hanem sokkal inkább egy fájó apropó miatt döntöttek a szervezők Magyarkanizsa mellett. Az 1942-es „hideg napok” miatti szerb bosszú itt is végigsöpört. Ki ne tudná, hogy az elmúlt rendszerben és sajnos még ma is, esetenként milyen negatív fennhangja van a magyar jelzőnek az anyaország határain kívül? Ki ne hallott volna olyan atrocitásokról, melynek kiváltó oka, hogy az áldozat magyarnak született?

Augusztus 29-én a kora délutáni órákban érkezünk Magyarkanizsára, ahol kedves barátaink, vendéglátóink, Kávai Szabolcs és Pósa Károly fogadták csapatunkat és segítettek elfoglalni szállásunkat a Tisza idillikus árterében. Az első napon tanáraink előadásait hallgathattuk meg, melyek egy távolabbi történelmi háttérrel biztosítottak a következő három nap előadásaihoz. Zakar Péter a katonai határőrvidékről, a szerb nemzet militarizáltságáról tartott előadást. Kiss Gábor Ferenc a magyar királyi honvédség 1941-es délvidéki bevonulásáról mutatott be egy korabeli propagandafilm; történelmi tényekkel finomította film készítői által igen nagyra értékelt magyar sikereket, a film által sugallt helyzetet. Ezeket követte Döbör András előadása, aki a nemzetiségi kérdést mutatta be a reformkori sajtó tükrében.

A második napon elsőként Dulka Andor

tartott előadást a szerb nemzeteszme kialakulásáról. Az ürményháza tanár úr előadását Matuska Márton újvidéki újságíróé követte, aki kutatásaiban leginkább az 1944-es délvidéki magyar genocídiummal foglalkozik. Ekkor már mindenki érezte miért nem lehetett a tábornak sem más témája, mint az 1942-es „hideg napok”, az 1944-es véres megtorlás, a magyarság meghurcoltatása, a tömegsírok... A második világháborút követően a szabadságot korlátozó intézkedéseket, a rendeletileg szabályozott föld- és házvagyon elkobzásokat Magyarkanizsán is kollektív büntető akciók és tömeggyilkosságok kísérték – tudtuk meg Forró Lajos 31-i előadásából. Azok az adatok mindent elmondanak, hogy a szerb kézen lévő területeken korábban 332 ezer fős német kisebbséget teljesen felszámolták, s a magyarok létszáma is 70-80 ezer fővel csökkent.

Világosan látszik: nem elszigetelt egyszeri megtorló akciók történtek, azonban ezek a tények csak a közelmúltban kezdtek nyilvánosságra kerülni. A hallgatás kényszerűsége mélyen, a családok szintjén is benne volt az emberekben, így alakulhatott ki az az abszurd helyzet, hogy az unokák csak most, 60 év elteltével szembesültek azzal, hogyan haltak meg nagyszülei. Egészen a legutóbbi évekig kellett arra várni, hogy legalább körvonalazódjon, hogyan végeztek ki Bezdánban többszáz magyar férfit a szerb partizánok egy szerb nő vezetésével, hogyan irtották ki Csurog és Zsablya magyar lakosságát csecsemőkkel, öregekkel és nőekkel együtt.

Munkatáborokat hoztak létre, ahol élelem, fűtés és megfelelő ruházat nélkül tartották az embereket, de olyan esetek is megtörténtek, mint a krusevljai, ahol a táborba betörték az őrszállási új telepések, a nőket

levetkőztették, s még azt a kevés ruhájukat is elvitték. A táborokban tifuszbajrány dült, és nagy volt a vérbajosok száma is. A halottakról a partizánok és a foglyok leszedték a ruhákat, a holttesteket tömegsírokba földelték, és sokáig nem is anyakönyvezték őket. A járéki táborban egy nap alatt volt, hogy 80-an haltak meg, pár hónap alatt pedig 6700 főt temettek el. Ezek csak kiragadott példák. Nincsenek pontos adatok, mert az iratok egy része még ma is zárolt, de egyes becslések szerint 40-50 ezer magyart végeztek ki, a deportáltak száma megközelíti a 30 ezer főt.

A harmadik napon került sor látogatásunkra a Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskolában, melynek igazgatója horvát nemzetisége mellett a „legigazabb magyarok” egyikének bizonyult hosszú pályája során. Itt bepillantást nyerhettünk a határon túli magyar nyelvű oktatás helyzetébe.

A délutánt egy kisebb kirándulásnak szenteltük. Utunk a ma már főként szerbek lakta területekre vezetett, de az általunk keresett aracsi Pusztatemplomot mindenki, az idős, „öslakos” szerbek is magyar templomként ismerik, egy olyan helyen ahol, mint Hegedűs Attila szabadkai újságíró *1956 a Délvidéken* című előadásából megtudtuk, a főként újonnan betelepült szerbek között elterjedt az a nézet, hogy a magyarok 1956-ban kerültek Szerbiába. Holott még az 1921-es jugoszláv népszámlálás vegyelemzett adatai szerint is 460 ezer fős volt a magyar lakosság. A középkori templom romjai kilométerekre látszódnak a pusztában, ahol a korábbi mezővárosnak már nyoma sincs. Csak mikor közelebb értünk értettük meg, hogy miért ez a római stílusban épült, bizonytalan korszakolású, hányatott sorsú templomrom a vajdasági magyarság jelképe.

Ezen a helyen tartotta megrázó előadását Forró Lajos *Jelöletlen tömegsírok (Magyar-kanizsa, Martonos, Adorján, 1944)* címmel. Mint ahogy minden előadás után, most is egy kötetlenebb beszélgetés kezdődött az ésszel

felfoghatatlan brutális vérengzések kapcsán.

„Isteni jel” figyelmeztetett bennünket, célszerű lenne indulnunk, azonban „dacolva a végzettel” a legmegdöbbentőbb részleteket még megbeszéltük. Csak öt perccel később jöttünk rá, mekkora hibát követtünk el. Akkor, amikor az első esőcseppek lehulltával kis karavánunk vezetői kezdték elveszteni uralmukat a sártengeren úszó gépjárművek felett. A remény, hogy minden gond nélkül kijutunk, az amúgy alig 10 perces földútról, nem tartott sokáig. Elsőként Forró Lajos autója csúszott az árokba, megindítva egy „csapatformáló tréninget”, mely testben és lélekben megedzette a Belvedere kis gárdáját. Ezután Zakar tanár kocsija rosszkodott, tovább mélyítve a team-buildinget. Fiúk, lányok vállvetve tapicskoltunk nyakig koszosan a sárban, s egymás után segítettük át autóinkat a kritikus pontokon. Azt hiszem, minden túlzás nélkül állíthatom, mindenidők egyik legemlékezetesebb Belvedere táborának részesei lehettünk. Az utolsó napon Hegedűs Attila szabadkai újságíró az 1956-os forradalom és a Délvidék kapcsolatát elemző előadását hallgathattuk meg.

Történezként, történezhallgatóként a hidegnapokról, az 1944-es vérengzésekről, a magyarellenes atrocitásokról többnyire már olvastunk, hallottunk, még sem lehet leírni azt a döbbenetet, amit egy személyes érzelmekkel átfűtött, mégis objektív tényekkel, számadatokkal, hosszas kutatómunkával megalapozott előadás kelthet egy emberben. E négy nap alatt nekünk számos ilyen meghallgatására nyílt alkalmunk. Mindezek méltó befejezéséért pedig módunk volt egy jóízű ebédet elfogyasztani a helyi pörkölt főző verseny győztesének jóvoltából. E négy nap összegzéséhez természetesen hozzátartozik az is, hogy itt megemlékezünk kiváló házigazdáinkról, akik a szállást, étkezést szervezték s hozzájárultak a tábor kiváló hangulatához.